

11. Козяр М. Екстремально-професійна підготовка до діяльності в надзвичайних ситуаціях / Михайло Козяр. — Львів, 2004. — 376 с.
12. Професійна освіта : ціннісні орієнтири сучасності [Текст] : зб. наук. пр. / за заг. ред. І. А. Зязюна ; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України. — К. : Харків : НТУ «ХПІ», 2009. — 472 с.
13. Бондар В. Дидактика / Бондар В. — К. : Либідь. 2005. — 264 с.
14. Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике / Кларин М. В. — Рига, — 1995. — 59 с.
15. Горохівський О. Є. Формування пізнавальної активності курсантів вищих навчальних закладів міністерства надзвичайних ситуацій у процесі вивчення спеціальних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Горохівський Олег Євстахіївч. — Вінниця, 2006. — 203 с.
16. Коленко Ю. В. Использование информационных технологий как средства формирования профессиональной компетентности курсантов военных вузов : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Ю. В. Коленко. — М., 2005. — 27 с.
17. Ткаченко Т. В. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців безпеки життєдіяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ткаченко Тарас Васильович. — Вінниця, 2009. — 260 с.
18. Зачко О. Б. Віртуальний університет (на прикладі ЛДУ БЖД) : навчально-методичний посібник / Зачко О. Б., Рак Т. Є. — Львів : «Сполом», 2008. — 161 с.
19. Архипов В. Ю. Інформаційно-пошукові системи Internet / В. Ю. Архипов // Секретарська справа. — 2001. — № 2. — С. 85—89.

У статті розглядаються сучасні проблеми впровадження інноваційних технологій у навчальний процес у вищих навчальних закладах МНС. Автори наголошують на проблемно-пошукових методах, тренінгах, ігровому та віртуальному моделюванні на профільних заняттях, використанні освітньо-інформаційного середовища «Віртуальний університет».

Ключові слова: інноваційне навчання, інформаційно-комунікаційні технології, тренінг, віртуальний університет, курсант.

В статье рассматриваются современные проблемы внедрения инновационных технологий в учебный процесс в высших учебных заведениях МЧС. Авторы отмечают проблемно-поисковые методы, тренинги, игровое и виртуальное моделирование на профильных занятиях, использование образовательно-информационной среды «Виртуальный университет».

Ключевые слова: инновационная учеба, инновационные технологии, тренинг, виртуальный университет, курсант.

The article examines the modern issues of introduction of innovative technologies in the educational process of higher educational establishments of Ministry Emergency Situations. Authors marked on the problem and searching methods, training, virtual design during professional training of cadets.

Keywords: innovative studies, innovative technologies, training, virtual design, cadet.

УДК 371.3:619:372.462

В.М. Колєнцова
м. Одеса, Україна

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ПРАВОПИСУ ВЕТЕРИНАРНИХ ТЕРМІНІВ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Проблема оптимізації навчання орфографії ніколи не втрачала своєї актуальності, оскільки уміння грамотно писати завжди було показником освіченості будь-якої людини.

Методичні основи навчання орфографії знайшли висвітлення у працях відомих вітчизняних методистів-науковців: О. Аржанової, М. Баранова, О. Беляєва, В. Бірюкова, М. Вашуленка, А. Герасимової, Т. Донченко, О. Малихіної, В. Мельничайка, Г. Приступи, І. Синиці, І. Хом'яка, О. Хорошковської, С. Яворської та багатьох інших.

Науковцями у цілому розроблено модель навчання орфографії, проте проблема формування орфографічних навичок у студентів вищих аграрних закладів освіти не була предметом спеціального дослідження.

Найскладнішим явищем у навчанні орфографії є опанування правопису слів іншомовного походження, оскільки вони, з одного боку, зазнають особливої фонетичної адаптації у мові-реципієнті, а з іншого – не підлягають загальним правилам орфографії мови-реципієнта.

Отже, потреба суспільства у висококваліфікованих фахівцях з високим рівнем орфографічної компетенції, низький рівень орфографічної компетенції студентів-ветеринарів, недостатня теоретична та методична розробленість методичних умов навчання правопису термінів студентів ветеринарних факультетів вищих аграрних закладів освіти України, зумовили актуальність цієї публікації.

Мета статті – виявити основні передумови оптимізації процесу формування орфографічних навичок у студентів вищих аграрних закладів освіти. Досягненню поставленої мети сприятиме вирішення таких завдань: визначити оптимальні способи презентації орфографічного матеріалу, способи оформлення орфографічних правил; описати комплекси орфографічних вправ, спрямовані на удосконалення орфографічних навичок.

В основу методичних рекомендацій, поданих у цій статті, покладені результати захищеної автором у 2006 році кандидатської дисертації, присвяченої проблемам навчання орфографії студентів вищих аграрних закладів освіти, а також багаторічний досвід викладання української мови в Одеському державному аграрному університеті.

Ветеринарно-медична терміносистема складається зі слів греко-латинського лексичного фонду. Тому навчання правопису ветеринарних термінів має спиратися на фонетико-граматичні особливості латинської мови, а саме на їх фонетичну, графічну та орфографічну адаптацію до засобів латинської мови під час рецепції.

В основі формування навичок правопису ветеринарних термінів ми можемо спиратися на позицію Д. Богоявленського, який виділяє автоматизовану навичку як спосіб утворення дії, яка спочатку виконується на основі свідомого застосування певних правил і лише потім, у процесі вправ, піддається автоматизації. Автоматизовану навичку слід відрізнити від автоматичності (яку передбачала теорія механістичного засвоєння орфографії) [2].

Для успішної організації навчального процесу необхідно використовувати систематичні зіставлення під час презентації навчального матеріалу та закріпленні, адже, як вважає І.Мельниченко, виклад орфографії двох мов, які вивчаються паралельно, має здійснюватися на зіставленні та протиставленні. Зіставлення і протиставлення знижує неминуче змішання, досягається свідоме, ґрунтовне засвоєння орфографії [3, с. 54-55].

Формування навичок правопису рекомендуємо розпочинати з усвідомлення правил і прийомів їх застосування.

У процесі пояснення навчального матеріалу потрібно використовувати інформаційно-повідомлювальні, проблемні, програмовані орфографічні правила. В окремих випадках пропонуємо синкретизм способів презентації орфограми та її варіантів.

Усі слова слід ділити на дві групи: слова, які розвинули власну правописну специфіку на ґрунті української мови (регулятивні слова) та слова, написання яких не пояснюється правилами української орфографії (ірегулятивні слова). Орфографічні правила мають відображати усі умови та особливості вживання кожної орфограми. Важливе місце під час формування орфографічних правил слід відвести зіставленням.

У розробці правил правопису будемо дотримуватися таких умов: 1) правила мають бути сформульовані стисло, але містити всі дані про написання орфограми (бути оптимальними); 2) мають відображати походження терміна, його лексичне значення та морфемну будову; 3) слід зосереджувати особливу увагу на омофонах (типу латинського *dys-* – дис- і французького *des* – дес); 4) необхідно презентувати всі варіанти орфограми.

Під час засвоєння правил фонетичного освоєння латинізмів рекомендуємо застосовувати правила інформаційно-повідомлювального, програмованого та пошукового типів. Інформаційно-повідомлювальні можна впроваджувати у презентації орфограм, які не мають варіантів: освоєння голосних, дифтонгів, приголосних звуків латинських слів, які при запозиченні не зазнають ніяких змін: b [б], d [д], f [ф], j [й], k [к], l [л], m [м], n [н], p [п], r [р], t

[т], v [в], w [в], латинських звуків [h] та [g], буквосполук qu та gu, ti + наступний голосний, rh [ф], gh [р], ch [х], th [т], літер х та -l-. Програмові правила рекомендуємо застосовувати у презентації запозичення звуків, які мають декілька відповідників в українській мові. Це латинські голосні звуки [i] та [y], які в українській мові передаються звуками [і] та [и], літера -с-, яка відповідає звукам [ц] та [к]. Проблемного характеру будуть такі правила: написання -к- і -ц- перед голосними переднього ряду в словах грецького походження, а також передача приголосних -s- та -z-.

У процесі вивчення правил фонетичного та граматичного освоєння латинізмів рекомендуємо застосовувати лише інформаційно-повідомлювальні правила.

Усі правила фонетичного та граматичного освоєння латинізмів мають включати зіставлення.

Під час презентації основних випадків вживання апострофа рекомендуємо використовувати правила проблемного характеру; для ознайомлення з написанням м'якого знака та літер я, ю, ь після -л- – інформаційно-повідомлювальні.

Для засвоєння правопису подвоєних приголосних пропонуємо як проблемні, так і програмові правила. Оскільки в даному випадку проблемні правила не є такими в чистому вигляді, а вони передбачають алгоритмічну дію, то ми пропонуємо їх презентувати як проблемно-програмові.

У навчанні правопису префіксів варто застосовувати інформаційно-повідомлювальні правила. Правила написання префіксів дис-, диз-, дез-, матимуть проблемно-програмовий характер. Правила написання префіксів пери-, пері- матимуть програмовий характер. Правила правопису голосних -и-, -і- – програмовий характер. Для навчання правопису епентичного -й- між двома голосними ми пропонуємо інформаційно-повідомлювальні правила. Правила правопису ненаголошених -е-, -и-, -а-, -о- будуть мати інформаційно-повідомлювальний або програмовий характер. Правила написання складних ветеринарних термінів будуть інформаційно-повідомлювальними.

Усі правила правопису ветеринарних термінів мають включати латинські відповідники.

Для презентації орфографічного матеріалу пропонуємо три способи – індуктивний, індуктивно-дедуктивний, дедуктивний. Вибір матеріалу для дедуктивного та індуктивного вивчення здійснюється за критерієм від відомого до невідомого. Якщо орфографічний матеріал частково вивчався в курсі відносної орфографії й у студентів сформоване уявлення про правопис іншомовних слів, то написання ветеринарних термінів може вивчатися індуктивно, якщо матеріал вивчається вперше, то він подається дедуктивно.

На етапі тренування рекомендуємо використовувати комплекс вправ, які передбачають поєднання традиційних форм навчання правопису з зіставленнями з російською та латинською мовами.

У навчанні правопису ветеринарних термінів латинського походження необхідно застосовувати види діяльності студентів, визначені О. Аржановою: 1) орфографічне читання і списування, що включає в роботу всі види пам'яті – слухову, зорову, мовленнєво-рухову, моторну – та формує орфографічну зіркість, напрацьовує автоматизм письма; 2) робота з морфемами; 3) письмо по пам'яті – цей вид діяльності забезпечує повторення і пропедевтику; 4) самостійний вибір «своїх» орфограм; 5) диктант з пропусками, самоперевіркою; 6) самостійна творча робота з самоперевіркою [1, с. 4].

Порядок виконання вправ рекомендуємо вибрати такий: на першому етапі слід застосувати рецептивні вправи – вправи на впізнання та пояснення орфограм, для іррегулятивних слів – вправи на пошук спільнокореневих слів; на другому етапі – репродуктивні вправи: вправи на списування зі вставлянням пропущених букв, вправи на переклад з російської мови, на транслітерацію та транскрипцію; попереджувальні, коментовані, пояснювальні, вибіркові, змішані диктанти, самодиктанти, орфографічні промовляння; на третьому етапі пропонуємо завдання продуктивного рівня – вправи на використання орфограм або іррегулятивних слів у зв'язному мовленні, вправи на конструювання термінів.

У навчанні правопису вважаємо доцільним використовувати як диктанти, так і списування, і проводити їх у такому порядку: спершу – списування із вирішенням орфографічних завдань, потім – диктанти.

Списування мають тісно пов'язуватися з орфографічними завданнями.

Під час виконання вправ на списування необхідно дотримуватися таких методичних вимог: розуміння того, що списується; зрозуміла мета і спосіб виконання роботи; наявність перевірки та оцінки.

Серед основних вправ на списування ми рекомендуємо використовувати насамперед дво-, тримовні вправи:

- вправи на зіставлення написань у трьох мовах (українській, російській, латинській), що сприяє уникненню інтерференції;
- вправи на переклад з російської мови, які мають охоплювати розбіжності в написаннях;
- вправи на транскрипцію та транслітерацію латинських слів українською мовою;
- вправи на моделювання термінів;
- вправи на зіставлення вимови в українській мові з російською та латинською, що дозволить зосередити увагу на окремих випадках написання слів, а також виявити розбіжності в їх звуковій та графічній будові.

Усі вправи мають супроводжуватися визначенням лексичного значення слів та їх морфемної будови.

Поряд із українськими термінами необхідно заучувати напам'ять їх латинські відповідники, а також латинські терміноелементи, оскільки найважливіше місце слід відвести формуванню активного словника, для цього потрібна система вправ на розвиток мовлення, де студенти вживали б у своєму мовленні (усному та писемному) іншомовну лексику. Для введення термінів в усне мовлення студентів пропонуємо такі вправи:

- вправи на вживання одиничних слів;
- вправи на визначення іншомовних відповідників поданих українських понять і навпаки;
- вправи на вживання термінів у контексті;
- письмо по пам'яті.

Виходячи з позицій сучасних психологів, які надають базальну роль мовленнєво-руховому аналізатору в запам'ятовуванні слів і визнають його основним у формуванні довготривалої пам'яті, рекомендуємо у навчанні правопису як регулятивних, так і іррегулятивних слів значне місце відводити поряд із орфоепічними промовляннями орфографічним.

До слів, написання яких пояснюється правилами української орфографії, орфографічні промовляння застосовуються меншою мірою і переважно в тих випадках, коли правило вирішує тільки частково проблему правопису. Слова, правопис яких можна перевірити, посилаючись на їх відповідники в латинській мові, також меншою мірою підлягають орфографічному промовлянню. Особливе значення промовляння мають для навчання правопису іррегулятивних слів, написання яких не можна перевірити. Тут промовляння є найважливішим способом формування умінь їх правильного написання.

Серед основних вправ важлива роль належить вправам на пояснення вживання літер; на встановлення пропущених букв; а також орфографічному розбору. Найдоцільніше орфографічний розбір проводити піл час пояснення правопису регулятивних слів.

Враховуючи важливість морфемного аналізу, рекомендуємо застосовувати систему вправ, які включають розбір термінів за морфемами з визначенням їх семантики. Морфемний аналіз пропонуємо проводити в комплексі з іншими завданнями (з орфографічними завданнями та орфографічними розборами, а також з елементами морфологічного та етимологічного).

Завдання на підбір спільнокоренових слів дозволяє розширити межі застосування орфографічного правила. Викладач має особливу увагу звертати на морфеми неспільного походження, але співзвучні.

Завдання на пояснення лексичного значення слів мають супроводжувати усі вправи, тим самим формуючи словниковий запас студентів.

Підбір синонімів допомагає розкрити лексичне значення слів. Використання омонімів та антонімів обмежене. А паронімів – необхідне для розмежування схожих написань.

Коректурні вправи – вправи на пошук та виправлення помилок – необхідно також використовувати в навчальному процесі.

Враховуючи той факт, що більшість учнів по-різному запам'ятовують орфографічний матеріал, у результаті чого пропонується диференційований підхід до залучення відомих прийомів, необхідно планувати навчальний процес таким чином, щоб був рівномірний розподіл вправ (аудіювання слів, що промовляються, орфографічне промовляння самими учнями, зорова фіксація, письмо).

Таким чином, навчання правопису ветеринарних термінів латинського походження має здійснюватися на свідомій основі, шляхом зіставлення термінів з російськими та латинськими варіантами, а також на основі введення термінів в активне вживання в усному та писемному мовленні.

Література:

1. Аржанова О. К. Изучение орфографии на коммуникативной основе. / О. К. Аржанова. – Самара : Самарский обл. ин-т повышения квалификации и переподготовки работников образования, 2000.– Ч. 2. – 72 с.
2. Богоявленский Д. Н. Психология усвоения орфографии. / Д. Н. Богоявленский. – М. : Изд. Акад. пед. наук РСФСР, 1957. – 416 с.
3. Мельниченко И. Н. Осуществление взаимосвязи украинского и русского языков в обучении орфографии русского языка : пособие для учителей-словесников восьмилетней школы./ И. Н. Мельниченко.– К. : Радянська школа, 1966. – 134 с.

У статті розглядаються основні шляхи оптимізації процесу навчання правопису ветеринарних термінів студентів аграрних закладів освіти, визначаються оптимальні методи презентації орфографічного матеріалу, а також комплекси орфографічних вправ.

Ключові слова: ветеринарний термін, правило, вправа, орфографія, правопис.

В статье рассматриваются основные пути оптимизации процесса обучения правописанию ветеринарных терминов студентов аграрных учебных заведений, определяются оптимальные методы презентации орфографического материала, а также комплексы орфографических упражнений.

Ключевые слова: ветеринарный термин, правило, упражнение, орфография, правописание.

The article is devoted determination of basic ways of optimization of process of teaching spelling of veterinary terms of students of agrarian educational establishments, the optimum methods of presentation of orthographic material, and also complexes of orthographic exercises, are determined.

Keywords: veterinary term, governed, exercise, orthography, spelling.